

ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

อรุณี จาตุรนต์รัศมี

บทนำ

เมื่อพูดถึงคำว่า สารสนเทศ (information)-เรามักจะไม่ค่อยเข้าใจความหมายแน่ชัดนัก แต่ถ้าพูดถึง ข่าวสาร ความรู้ เรื่องราวทั่วไป ทุกคนจะรู้จักกันดี “สาร” หมายถึง แก่นสารส่วนสำคัญ และคำว่า “นิเทศ” คำแสดง คำจำแนกออก (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 815 : 447) ดังนั้น สารสนเทศ หมายถึง เนื้อหาสำคัญที่มีการบันทึกขึ้นแสดงไว้เป็นข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสารความรู้บันทึกลงในวัสดุสารสนเทศ เช่น กระดาษ แผ่นฟิล์ม เป็นสื่อถ่ายทอดสารสนเทศต่อไปได้ เป็นประโยชน์ต่ออนาคตวิชาการด้านการวิจัยและพัฒนาทั้งในส่วนบุคคลและสังคม เมื่อสารสนเทศมีปริมาณสูงขึ้นและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระบบสารสนเทศจึงมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการบริหารจัดการ เพื่อให้ได้มีได้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว ปัจจุบันสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสิ่งหนึ่งต่อการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ สารสนเทศที่มีเป็นจำนวนมากอยู่อย่างกระจัดกระจาย ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในเวลาที่ต้องการและสมบูรณ์ เป็นอุปสรรคและปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน กระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการระบบสารสนเทศวิทยาศาสตร์สากล (UNISI-ST) ได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้ร่างโครงการระบบสารสนเทศแห่งชาติขึ้น และได้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้งานสารสนเทศ

ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างมีทิศทางเป็นจริงระดับชาติ คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบอนุมัติโครงการดังกล่าว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2529 โดยกำหนดให้มีการจัดเก็บสารสนเทศทุกสาขาในประเทศอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานเดียวกัน และสามารถให้บริการได้อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือประสานงาน แลกเปลี่ยนสารสนเทศ ข่าวสารในระดับชาติและระหว่างประเทศ ขจัดปัญหาสารสนเทศซ้ำซ้อนในแหล่งบริการสารสนเทศในสาขาวิชาเดียวกัน และให้มีการดำเนินงานโครงการระบบสารสนเทศแห่งชาติ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารสนเทศทางวิชาการแห่งชาติ (กอสช.) มีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ (ปัจจุบันคือ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี พลเอกเทียนชัย สิริสัมพันธ์) กอสช. มีหน้าที่บริหารงานระบบสารสนเทศแห่งชาติ กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานสารสนเทศทางวิชาการ อำนวยการให้คำปรึกษาและสนับสนุนในการดำเนินงานตามโครงการ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขา และให้กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรทำหน้าที่เป็นเลขานุการ กอสช. และเป็นสำนักงานศูนย์สารสนเทศสาขา

การบริหารงานระบบสารสนเทศแห่งชาติ

ในการจัดระบบเพื่อสนองประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ สารสนเทศจึงมีขอบเขตเฉพาะ

ทางวิชาการ จัดแบ่งออกเป็น 6 สาขา และกำหนดให้หน่วยงานบริการสารสนเทศที่มีความพร้อมในแต่ละสาขาวิชาทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงาน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารสนเทศทุกสาขาทำหน้าที่วางแผนดำเนินงาน บริหารศูนย์ตามหลักการ นโยบาย และแนวทางที่ กอสช. พิจารณามอบหมาย

ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาต่าง ๆ 6 สาขา ได้แก่

1. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นศูนย์ประสานงาน
 2. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาแพทยศาสตร์ สำนักหอสมุดวิทยาลัยมหิดล เป็นศูนย์ประสานงาน
 3. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขามนุษยศาสตร์ กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากรเป็นศูนย์ประสานงาน
 4. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กองสนเทศวิทยา-ศาสตร์และเทคโนโลยี กรมวิทยาศาสตร์บริการเป็นศูนย์ประสานงาน
 5. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาเศรษฐศาสตร์ หอสมุดและศูนย์สารสนเทศธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นศูนย์ประสานงาน
 6. ศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาสังคมศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ เป็นศูนย์ประสานงาน
- ทุกศูนย์ประสานงานสารสนเทศสาขาจะ

ดำเนินงานบริหาร และจัดการโดยประธาน
ศูนย์ประสานงานและคณะอนุกรรมการศูนย์-
ประสานงานสารนิเทศสาขา (ภาคผนวก I)

กองสนเทหวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
กรมวิทยาศาสตร์บริการ ได้รับมอบหมายให้
ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานสารนิเทศวิทยา-
ศาสตร์และเทคโนโลยี หนึ่งในหกศูนย์ประสาน-
งานสารนิเทศสาขาดำเนินงานบริหาร และจัดการ
โดยคณะอนุกรรมการศูนย์ประสานงานสารนิเทศ
สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งประกอบ
ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนจากห้องสมุด ศูนย์เอกสาร
ของหน่วยงานสำคัญต่าง ๆ สมาคมวิชาชีพ
หน่วยงานจากภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้งหมด
จำนวน 21 แห่ง (ภาคผนวก II)

หน้าที่ความรับผิดชอบ

ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขา มีหน้าที่
ความรับผิดชอบโดยสังเขปดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่าง
แหล่งบริการสารนิเทศในเครือข่ายซึ่งมีอยู่ 21
แห่ง ให้สามารถบริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างกว้างขวาง
รวดเร็ว ทั่วประเทศ
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการระบบ
สารนิเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งแหล่ง
สารนิเทศและแหล่งรวบรวมสารนิเทศในประเทศ
3. พัฒนาการวิธีการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ
โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้มีการนำ
ไปใช้ร่วมกันได้อย่างรวดเร็วเกิดประโยชน์โดย
ประหยัด
4. กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมที่
เป็นไปได้ร่วมกัน ภายใต้ปัจจัยพื้นฐานโครงสร้าง
ระบบสารนิเทศที่มีอยู่
5. พัฒนาบุคลากร ด้านสารนิเทศให้มี
ความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี
สารนิเทศในด้านบริหาร จัดการ และบริการ
6. ส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลหรือสาร-
นิเทศ เกี่ยวกับศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขา
อื่น ๆ ที่จะจัดตั้งขึ้นในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ศูนย์ประสานงานฯ ดำเนินกิจกรรมตาม
วัตถุประสงค์หลักของการจัดระบบสารนิเทศทาง
สาขาวิชาการ เพื่อสนองประโยชน์ในการพัฒนา
ประเทศไทย ดังนี้

1. เกิดการติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิด
ระหว่างแหล่งบริการสารนิเทศสาขา ซึ่งเอื้อ
ประโยชน์ต่อการให้และใช้บริการจากบุคคล
ทุกภาคอย่างง่าย
2. เกิดการจัดระบบและบริการที่มีมาตรฐาน
เดียวกัน
3. ขจัดปัญหาการจัดการสารนิเทศซ้ำซ้อน
4. สามารถแลกเปลี่ยนสารนิเทศทั้งใน
ระดับชาติและระหว่างชาติได้

ในฐานะศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขา
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กองสนเทหวิทยา-
ศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ดำเนินงานสนองแนว
นโยบายหลักมาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดกิจกรรม
พื้นฐานที่เป็นกลไกต่อการมีการใช้สารนิเทศ
อย่างมีประสิทธิภาพร่วมกันในคณะอนุกรรมการ
จัดบริการสารนิเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ที่มีอยู่ในวัสดุสารนิเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทุก
ประเภท เน้นการพัฒนาทรัพยากรสารนิเทศที่
เหมาะสมและเป็นปัจจุบันที่ต่อเนื่องทันต่อเหตุการณ์
ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ นอกจากนี้
ยังจัดบริการวิชาการด้านสารนิเทศวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแก่อุตสาหกรรม นักวิเคราะห์ นักวิจัย
นิสิตนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป โดยมี
เป้าหมายในการสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยและ
พัฒนา แก้ไขปัญหาด้านเทคนิคต่าง ๆ ทางวิชาการ
เผยแพร่สนับสนุนให้มีการนำความรู้ที่มีผู้คิดค้น
ไว้แล้วมาใช้ในเชิงพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่ม
มูลค่าทางเศรษฐกิจในระดับต่าง ๆ ที่เป็นไปได้
อย่างได้ผล

นอกจากนี้ศูนย์ประสานงานสารนิเทศ
สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังได้ขยาย
ขอบเขตการบริการด้านพัฒนาคุณภาพกำลังคน
ภาคอุตสาหกรรม ด้วยการให้ความร่วมมือกับ
สถาบันผู้ผลิตกำลังคนสาขาวิทยาศาสตร์ จัด
อบรมเชิงปฏิบัติการด้านสารนิเทศวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีต่อเนื่องเป็นประจำ

ศูนย์ประสานงานฯ ได้จัดบริการที่สนอง
ความต้องการและเป็นประโยชน์ตามแนวนโยบาย
ระบบสารนิเทศแห่งชาติ พอสรุปได้ดังนี้

1. บริการแนะนำและช่วยสืบค้นสารนิเทศ
จากเอกสารวิชาการด้าน ว & ท
ทุกประเภท
2. บริการสืบค้นและรวบรวมเรื่องใดเรื่อง-
หนึ่งเฉพาะตามความประสงค์ต่อเนื่อง

3. บริการจัดหาเอกสารเฉพาะเรื่องจาก
ในประเทศและต่างประเทศ
4. รับติดต่อและประสานงานการแปล
เอกสารวิชาการ
5. บริการค้นหาสารนิเทศจากเอกสาร
สิทธิบัตรโดยผ่านองค์การทรัพย์สิน
ทางปัญญา แห่งโลก และองค์การ
สิทธิบัตรยุโรป
6. บริการบัญชีเลขที่ของเอกสารสิทธิ-
บัตรในเรื่องเดียวกัน ผู้ประดิษฐ์
คนเดียวกัน (Patent Family Service,
PFS)
7. บริการบัญชีรายชื่อเอกสารสิทธิบัตร
ในสาขาเทคโนโลยีเดียวกัน (Patent
Classification Service, PCS)
8. บริการบัญชีรายชื่อเอกสารสิทธิบัตร
ที่ผู้ประดิษฐ์เป็นคนเดียวกัน (Patent
Inventor Service, PIS)
9. บริการบัญชีรายชื่อเอกสารสิทธิบัตร
ที่ผู้ขอรับสิทธิบัตรคนเดียวกัน (Patent
Applicant Service, PAS)
10. บริการจัดหาสารนิเทศที่จะนำไปใช้
ในการประเมินและคาดคะเนความ
ก้าวหน้าของเทคโนโลยี เรื่องใด
เรื่องหนึ่ง
11. บริการค้นหาสิทธิในปัจจุบันที่ได้รับ
การคุ้มครองตามกฎหมาย ของ
สิทธิบัตรเลขที่ใดเลขที่หนึ่ง
12. บริการติดต่อขึ้นต้นกับผู้ทรงสิทธิ เพื่อ
การถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือการ
เจรจาซื้อสิทธิ
13. บริการข้อมูลที่สนองความต้องการ
13.1 เลขที่ของเอกสารสิทธิบัตรที่มี
เรื่องที่ต้องการ
- 13.2 เรื่องที่ต้องการเมื่อค้นได้แล้ว
แต่เป็นภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษา
อังกฤษ ต้องการฉบับภาษา
อังกฤษ มีหรือไม่มี เลขที่อะไร
- 13.3 รับจัดหาเอกสารสิทธิบัตรฉบับ
สมบูรณ์ของทุกประเทศ และ
องค์การสิทธิบัตร
- 13.4 เมื่อผลิตสินค้าตามสิทธิบัตร
เลขที่ใดเลขที่หนึ่งเพื่อการส่งออก

มีประเทศใดบ้างที่ส่งไปขายไม่ได้ เพราะมีการคุ้มครองสิทธิอยู่

13.5 ทราบเลขที่ของเอกสารสิทธิบัตรแล้ว ต้องการทราบชื่อของผู้ทรงสิทธิหรือผู้ประดิษฐ์พร้อมที่อยู่ เพื่อจะได้มีการติดต่อขออนุญาต หรือซื้อสิทธิต่อไป

13.6 บริษัทสยาม ได้รับสิทธิบัตรในเรื่อง “วงจรควบคุมการทำงานของบันจัน” ไว้หรือไม่ ถ้าได้รับ

มีเลขที่เอกสารสิทธิบัตรอะไรบ้าง

13.7 สารนิเทศเกี่ยวกับเทคโนโลยีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

13.8 ความเคลื่อนไหวในวงการสิทธิบัตรของผู้ประดิษฐ์ หรือผู้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรรายใดรายหนึ่ง เช่น บริษัทสยาม ได้รับสิทธิบัตรเรื่องใดไว้บ้าง หรือนายประสาน ได้ประดิษฐ์อะไรไว้บ้าง ได้รับ

สิทธิบัตรเลขที่อะไร

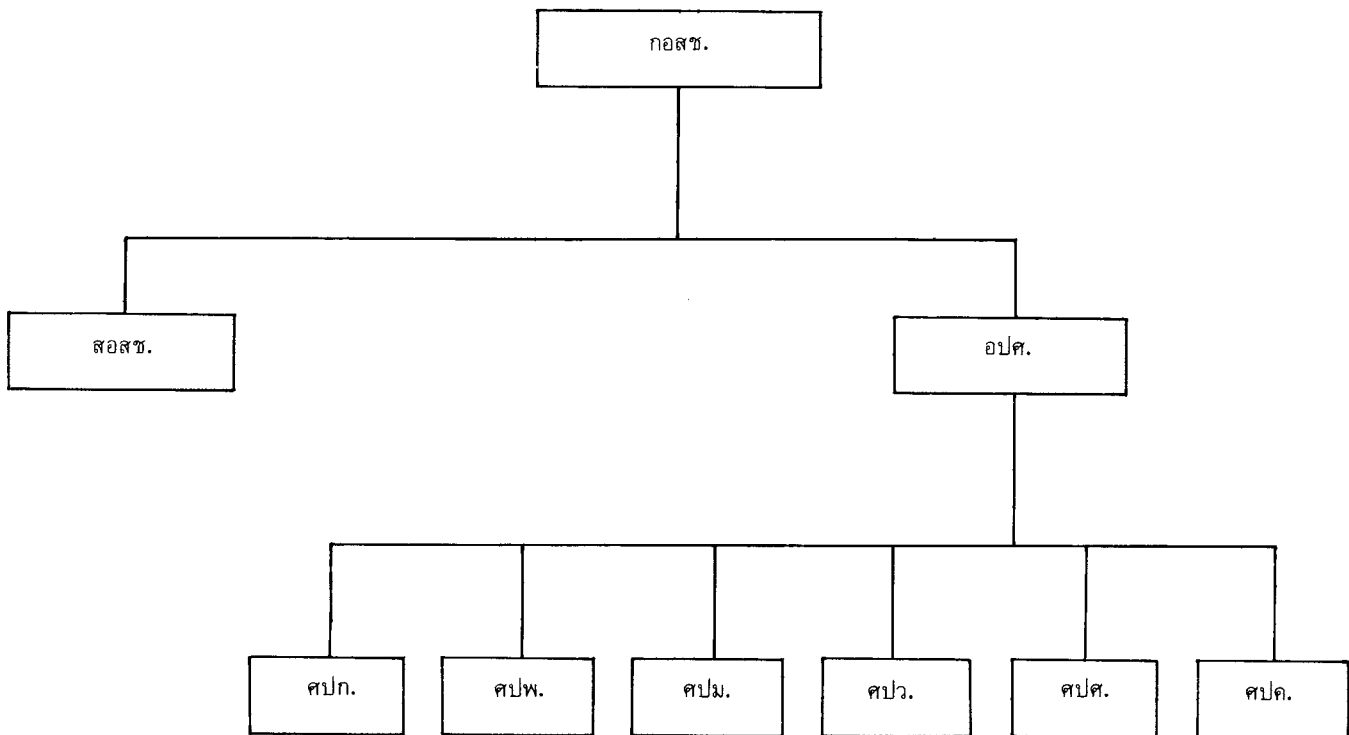
13.9 ความก้าวหน้าหรือพัฒนาการใหม่ ๆ ของเทคโนโลยีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

13.10 สิทธิปัจจุบันที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของสิทธิบัตรเลขที่ใดเลขที่หนึ่ง

13.11 สารนิเทศเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งอนุญาตสิทธิทำการผลิตได้

โครงสร้างการบริหารระบอบสารนิเทศแห่งชาติ

ภาคผนวก I

กอสช. = คณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารนิเทศแห่งชาติ

สอสช. = สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ

อปต. = คณะอนุกรรมการประสานงานศูนย์สารนิเทศทางวิชาการ ประกอบด้วย ผู้แทนห้องสมุดและศูนย์เอกสารในสาขาวิชานั้น ๆ

ศปก. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาเกษตรศาสตร์

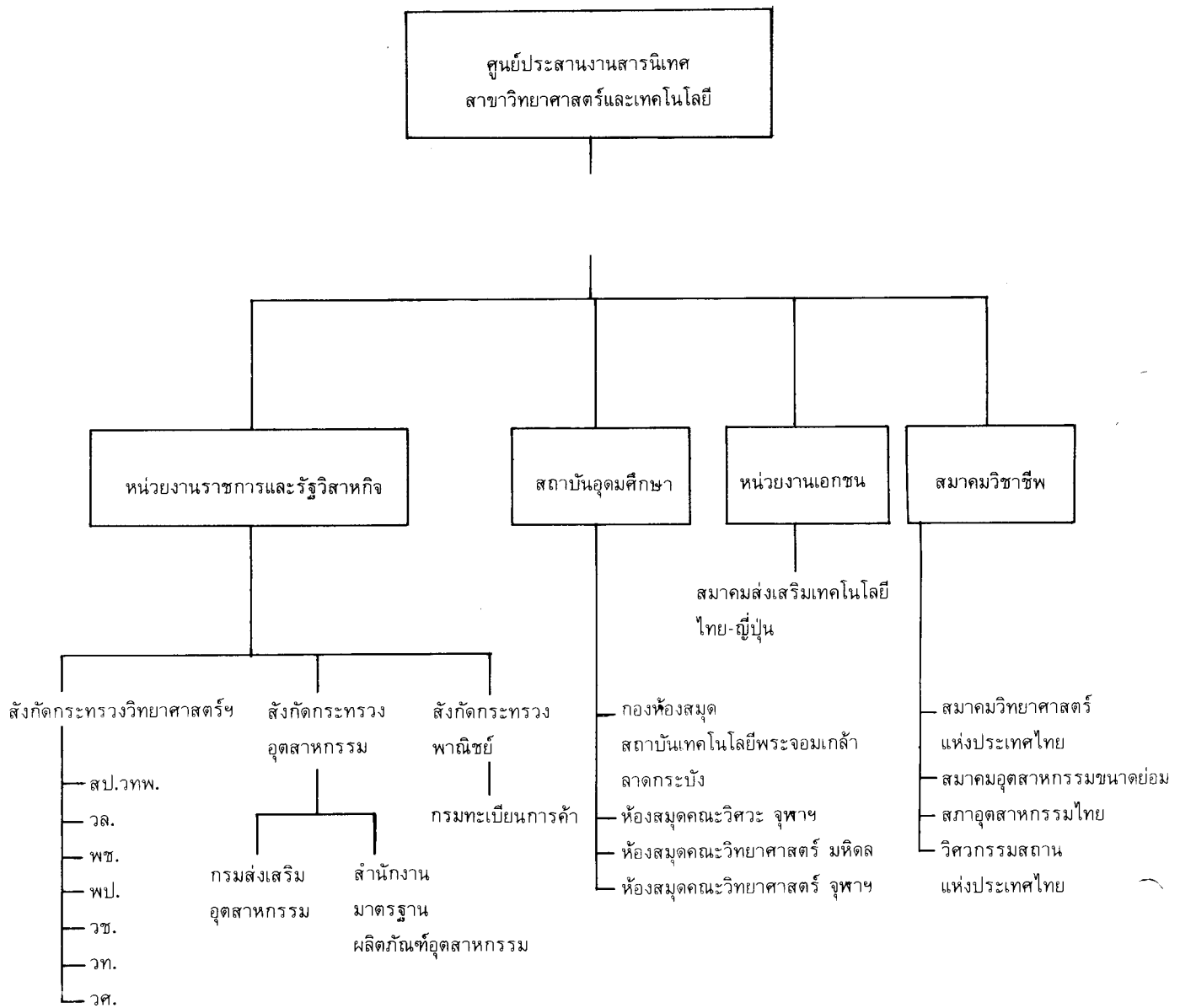
ศปพ. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาแพทยศาสตร์

ศปม. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขามนุษยศาสตร์

ศปว. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ศปค. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาเศรษฐศาสตร์

ศปด. = ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาสังคมศาสตร์

สป.วทพ. กองวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
วล. สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
พช. สำนักงานพลังงานแห่งชาติ

พป. สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ
วช. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
วท. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย
วศ. กรมวิทยาศาสตร์บริการ